

Zápis z jednání 2. pracovního týmu (valorizace penzí a důchodový věk) Odborné komise pro důchodovou reformu

Datum: 14. srpna 2014, 09:00

Místo: MPSV, Na Poříčním právu 1, Praha 2, Klub

Přítomni: viz příložený seznam

XX

p. Kučera zahájil 3. jednání PT2 zabývajícího se valorizací penzí a důchodovým věkem a představil návrh programu jednání.

p. Potůček požádal přítomné, aby se zapisovali do prezenčních listin buď na vrátnici, nebo v jednacích místnostech.

p. Hampl navrhl, aby se některá témata, která jsou společná pro PT2 a PT3 zabývajícího se komplexními systémovými analýzami, zásluhovostí a transfery mezi společnostmi a rodinami, projednala společně.

Přítomní schválil zápis z jednání PT2 z 31. 7. 2014. Po debatě s prof. Potůčkem **p. Kučera** navrhl, aby se draft zápisu poslal na vidování a připomínkový tým, kteří na jednání vystoupili a vidovaná a upravená verze se zaslala všem členům PT2. Tato verze, bude-li schválena na jednání, bude publikována na webu.

p. Kučera shrnul závěry z minulého jednání - PT2 nebude projednávat, zda přijmout poloautomatickou či automatickou variantu revize důchodového věku a navrhne, aby v současnosti uzákoněný mechanismus posunu hranice vzniku nároku na plný starobní důchod při splnění ostatních podmínek byl v úseku do roku 2030 zachován. Otevřenou otázkou zůstává, zda urychlit vyrovnávání věku odchodu do důchodu u mužů a žen bez rozdílu počtu dětí, tak aby společného věku odchodu do důchodu pro všechny bylo dosaženo v roce 2030 na úrovni 65 let místo úrovně 66 let a 8 měsíců v roce 2041. Diskuse případné revize mechanismu a rozsahu dalšího zvyšování hranice DV (v období po roce 2030) může probíhat spontánně, například při příležitosti publikování nových prognostických odhadů střední délky života podle věku.

p. Potůček upozornil, že mandát komise obsahuje požadavek dát všem důchodcům šanci na poměrně dlouhý život v důchodu. Zároveň vyjádřil názor, že i nejmladší generaci je z psychologického hlediska nutné poskytnout záruku poměrně dlouhé doby důstojným důchodem zajištěného života po ukončení ekonomické aktivity. Doporučil, aby se nejmladších generací dala garance, že i když se výrazně změní poměry, budou mít šanci na cca 20-letý důchod státem garantován. Zároveň poukázal na velký rozdíl mezi dobou dožití žen a mužů a navrhl, aby se posoudila možnost experimentovat s urychlením navyšování věku odchodu žen do důchodu tak, aby byl věk mužů a žen sjednocen ne v roce 2041, jak je nyní nastaveno, ale již například v roce 2035.

p. Kučera upozornil, že tempo zvyšování důchodového věku u žen má u žen se dvěma dětmi malý dopad, avšak u žen s více dětmi jsou již změny zásadní.

Připomněl v této souvislosti návrh p. Samka z předcházejícího jednání, že by se věk mohl zvyšovat ne každý rok, ale v kratším časovém kroku.

p. Špidla prohlásil, že debata o prodlužování důchodového věku u žen nemá cenu z politického hlediska, jestliže to nestabilizuje systém. Dále také upozornil, že mnohé studie upozorňují na fakt, že dlouhověkost není zaznamenána u všech žen. Připomněl studii prof. Rychtaříkové, která poukazuje na velké rozdíly mezi dobou dožití žen středoškolaček a žen vysokoškolaček, které ve věku 22 let mají například o 15 let rozdílnou naději dožití.

p. Kučera oponoval, že heterogenita z hlediska úmrtnosti u skupiny žen nedosahuje míry heterogenity u mužů. Poukázal navíc na fakt, že u mladších generací je mnohem vyšší procento vysokoškolsky vzdělaných. Souhlasil ale s názorem, že z rozpočtového hlediska není zrychlování důchodového věku u žen téma, které je potřeba nutně prodiskutovat.

p. Hampl poznamenal, že důležitá je také doba pojištění, neboť mnoho lidí nedosáhne na důchod právě kvůli krátké době pojištění. Informoval, že na PT3 padly i návrhy, že kvůli zásluhovosti by u žen s vícero dětmi nemusela být požadována tak dlouhá doba pojištění. Ženám by v tom případě mohla být do doby pojištění započítávána delší doba péče o dítě než pouze do 4 let věku dítěte.

p. Fiala upozornil na další argument pro zachování současného tempa zvyšování důchodového věku a tím je stabilita indexu závislosti. Zároveň se vyslovil proti rychlejšímu zvyšování důchodového věku žen s více dětmi než podle dosavadní právní úpravy.

p. Špidla navrhl, aby se zpracovala citlivostní analýza, co by se systémem udělalo zrychlení navyšování důchodového věku u žen. Jako další návrh uvedl možnost, že by se například věk 67 let ustanovil jako posudkový věk pro odchod do důchodu. Pokud by člověk chtěl jít do důchodu, bylo by posouzeno, zda již není schopen pracovat, případně by mohl by jít do předdůchodu i bez penalizace, odpovídal-li by tomu jeho stav.

p. Münich upozornil, že když PT2 dosud hovořila o garanci 20 let strávených v důchodu, nebrala zatím ohled na kritéria finanční a sociální udržitelnosti. Navíc nepenzijní výdaje spojené s případným řešením chudoby nejsou zahrnuty v citlivostní analýze.

p. Samek prohlásil návrh p. Špidly za velmi kvalitní, neboť předčasný důchod by nebyl penalizován v případě jeho oprávněnosti. Prohlásil, že podobný systém již funguje u přiznávání invalidních důchodů a pro účely důchodů by se mohl přidat pouze další stupeň invalidizace důchodů. Důchody by byly uplatnitelné na základě benchmarku. V případě rozpracování návrhu p. Špidly navrhl zahrnout do nápadu i čekací dobu.

p. Machanec představil grafy citlivostních analýz valorizace důchodů, pojistné sazby a tempo zvyšování důchodového věku.

p. Machanec u indikátoru S2 (průměrný deficit důchodového systému vůči HDP v horizontu 50 let) u citlivostní analýzy tempa zvyšování důchodového věku upozornil na rozdílné metodiky EK a MPSV, které vedou k rozdílům u dopadu na HDP (základní varianta necelé 1% DP, pomalejší tempo zhruba o 0,8% více než základní varianta, u rychlejšího tempa deficit prakticky zmizí, EK 2% HDP). EK totiž používá jednotnou metodiku pro všech 28 členských států, díky čemuž nepočítá zkrácení důchodů.

p. Škorpík vyjádřil připravenost MPSV poskytnout stručný rozbor rozdílů projekcí modelů EK a MPSV a jejich příčin.

p. Samek požádal o zpracování rešerše, které země krátí důchody, případně jakou mírou je krátí a zda jsou uplatňovány nějaké penalizační mechanismy.

p. Münich upozornil na fakt, že model využívá řadu předpokladů a je proto nutné se opět podívat, jak jsou pesimistické či optimistické. Za zásadní pro OK uvedl předpoklad zaměstnanosti a nezaměstnanosti lidí, kterým se bude posouvat důchodový věk (žádost na tým MŠMT o informaci). Připomněl, že je nutné sledovat, zda a kolik lidí začne případně unikat do jiných částí sociálního systému a bude k příliš nízkému důchodu pobírat sociální dávky. V případě velkého počtu takovýchto lidí by tento jev model měl zahrnovat.

p. Hampel navrhl, aby k citlivostní analýze byly využívány metodické výsledky z PT3, neboť je tam řada dalších prvků, které je potřeba zohlednit. Dále se zeptal, jak jsou dříve zmiňované ukazatele modelů EK metodicky řešeny pro státy, které platí důchody z daní. Poukázal na fakt, že v ČR je často prohlašováno, že stát si musí na důchody půjčovat, ačkoliv se v rámci průběžného systému, jak je nyní nastaven, ve skutečnosti jedná o garanci státu.

p. Machanec informoval, že model počítá deficit v relaci vůči dnešní situaci, tedy jaké zátěži bude v budoucnu čelit rozpočet jako celek. Metodika EK nepracuje se zdrojovou strukturou financování důchodů.

V návaznosti na diskusi ohledně zakomponování cyklických výkyvů do modelu **p. Kučera** navrhl, aby každá z analýz obsahovala na první stránce vstupy, s nimiž model pracuje.

p. Špidla upozornil, že je nutné se zabývat otázkou, jaký bude mít pracovní trh charakter v budoucnosti, jak moc se změní podíl HDP tvořený mzdami. Doporučil, aby byl vytvořen model, který se bude snažit představit budoucí vývoj pracovního trhu, a který bude poskytovat řešení odkud vzít peníze na penze v případě, že to nebude možné tak jako v současné době skrze mzdy, případně jaký podíl je nutné vzít z daní.

p. Škorpík doplnil, že něco k této problematice je již zpracováno v základní variantě. Uvedl, že u analýz pro Bezděkovu komisi měla ČR podíl mezd na HDP cca 33%, avšak vyspělá Evropa 45%. Poukázal na možnost vytvoření citlivostního testu.

p. Samek požádal o zhotovení komparace podílu mezd na HDP a podílu kapitálu na HDP za posledních 15-20 let u EU, ČR a Německa ve formě grafu.

p. Münich požádal, aby se vyhladil model u grafu č. 9 (Průměrná doba strávená ve starobním důchodu u osob odcházejících v daném roce do starobního důchodu, v letech) u citlivostní analýzy tempa zvyšování důchodového věku.

p. Machanec upozornil, že dopady na HDP u valorizací penzí jsou v citlivostní analýze poměrně značné. Stejně tak míra ohrožení chudobou doznává výrazných rozdílů u nižší a vyšší míry valorizace.

p. Potůček navrhl zadat pro citlivostní analýzu valorizace důchodů simulaci valorizace všech důchodů stejnou částkou bez ohledu na výši pobíraného důchodu (tak, jak to požadují někteří účastníci veřejné diskuse probíhající na půdě OK). Částka by se vypočítávala tak jako dosud, nicméně nikoli ve vztahu k jednotlivým důchodům, ale ve vztahu k aktuální výši průměrného důchodu.

p. Špidla navrhl, aby byla do důchodového systému zabudována zpětná vazba, neboť modely obsahují vysokou míru nejistoty. Proto je nutné do systému vložit dynamizující prvek. Upozornil rovněž, že důchodový systém sám reaguje na změny poměrů pomalu, tudíž dává prostor pro korekci.

p. Kučera shrnul citlivostní analýzy. Vychází z nich, že míra ohrožení chudobou je nejvíce citlivá na výši valorizace. P. Kučera dodal, že současný (nově uzákoněný) mechanismus a míra valorizace jsou široce akceptovány.

p. Vostatek představil svoji koncepci důchodové reformy ve svém příspěvku *Koncepce důchodového věku a valorizace důchodů*. Vyjádřil názor, že v ČR není celistvá koncepce důchodového systému, neboť zde je podle něj rovný důchod a zároveň dochází k velké redistribuci. V případě, že budou-li i nadále rovné důchody, vyjádřil se proti možnosti předčasných důchodů. P. Vostatek se dále přiklonil k dělnické koncepci důchodů, jak tomu bylo v ČR dříve, oproti nynějšímu stavu, kdy se jedná o koncept výsluhy. Prohlásil, že pokud se dnešní situace nezmění, nedoporučoval by politikům změnu tempa důchodového věku žen, avšak pokud dojde k reformě systému, rychlejší tempo navyšování věku odchodu do důchodu u žen je žádoucí. Zároveň doporučil odbourat minimální dobu pojištění, neboť u pojistných systémů je to nesmysl. Jako hranici pro nárok na důchod navrhl zavést 5 let, po nichž by byl sice důchod malý, ale člověk by na něj měl nárok. Upozornil také, že v řadě zemí je zvykem, že pojistné se nevybírání od lidí nad 60 let věku.

p. Potůček poděkoval p. Vostatkovi za jeho trpělivost a navrhl, aby jeho i další náměty na celkovou reformu důchodového systému byly představeny na konferenci pořádané v listopadu.

p. Kučera jednání přerušil vzhledem k uplynutí vymezeného času. Jednání PT2 bude pokračovat dne 21. 8. 2014 od 13:00 v Klubu na MPSV.

Závěr

MPSV bylo požádáno, aby v termínu pro něj reálném:

- 1) zpracovalo rešerši, jak jsou u předčasných důchodů v důchodových systémech členských zemí EU uplatňovány pojistně-matematické sankce. Případně ve kterých systémech tyto sankce nejsou vůbec uplatňovány a v případě, že sankce jsou uplatňovány, jaká je jejich výše a podoba.
- 2) vytvořilo draft podílu kapitálu a mezd na HDP za posledních 15-20 let v EU, ČR a Německu a vypracovat nulovou variantu, jak by se v případě pokračování těchto trendů situace vyvinula.
- 3) zadat citlivostní analýzu valorizace důchodů stejnou částkou bez ohledu na výši pobíraného důchodu (tak, jak to požadují někteří účastníci veřejné diskuse probíhající na půdě OK). Částka by se vypočítávala tak jako dosud, nicméně nikoli ve vztahu k jednotlivým důchodům, ale ve vztahu k aktuální výši průměrného důchodu.

Další jednání pracovního týmu: čtvrtek 21. 8. 2014 od 13:00 hod. na MPSV.

Zapsala: Markéta Ročejdlová

Vidoval:

Seznam přítomných:

Petra Beránková	Sekretariát OK
Tomáš Fiala	VŠE
Markéta Havelková	Sekretariát OK
Otakar Hampel	MZe
Jiří Kubišta	MFČR
Tomáš Kučera	PřF UK
Zdeněk Linhart	MPSV
Tomáš Machanec	MPSV
Daniel Münich	CERGE-EI
Aleš Poklop	APS
Martin Potůček	Předseda OK
Markéta Ročejdlová	Sekretariát OK
Vít Samek	ČMKOS
Marek Suchomel	MPSV

Jan Škorpík	MPSV
Josef Škrabal	ČSÚ
Vladimír Špidla	ÚV
Jaroslav Vostatek	VŠFS
Kryštof Zrcek	ČSSZ